

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

до Протоколу № 134
від 27 вересня 2023 року

В И С Н О В О К

до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» (реєстр. № 10000 від 15.09.2023)

Заслухавши інформацію представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства фінансів України щодо прогнозних показників фінансового забезпечення сфери освіти і науки у 2024 році, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відзначає.

1. Загальні показники доходів і видатків Державного бюджету України у 2024 році

Згідно з макроекономічним прогнозом на 2024 рік ВВП України планується в обсязі **7 824,8** млрд грн, у 2023 році цей показник було заплановано в обсязі **6 279,3** млрд грн.

З урахуванням норм податкового та бюджетного законодавства, макроекономічного прогнозу, особливостей воєнного стану, загальні показники доходів Державного бюджету на 2024 рік становлять **1 732,2** млрд грн та збільшуються порівняно із затвердженими показниками 2023 року (зі змінами) на **360,9** млрд грн, проте зменшуються порівняно з фактичними показниками 2022 року на **46,1** млрд грн внаслідок надходження у 2022 році грантів та міжнародної допомоги.

Загальні показники доходів Державного бюджету у 2023-2024 роках:

Найменування показника	2022 рік		2023 рік		2024 рік		відхилення 2024 рік (прогноз) до			
	факт, млрд грн	частка у ВВП, %	план зі змінами, млрд грн	частка у ВВП, %	прогноз, млрд грн	частка у ВВП, %	2022 рік (факт)		2023 рік (затверджено зі змінами)	
							млрд грн	частки у ВВП, %	млрд грн	частки у ВВП, %
ВВП, млрд грн	5 191,0		6 279,3		7 824,8		2 633,8		1 545,5	

Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів)	1 778,2	34,3	1 371,3	21,8	1 732,2	22,1	-46,1	-12,1	360,9	0,30
загальний фонд:	1 489,6	28,7	1 214,7	19,3	1 560,4	19,9	70,8	-8,8	345,7	0,60
без врахування грантів та допомог міжнародних партнерів	1 008,9	19,4	1 214,7	19,3	1 560,4	19,9	551,5	0,5	345,7	0,6
спеціальний фонд	288,7	5,6	156,6	2,5	171,8	2,2	-116,9	-3,4	15,2	-0,30

Видатки Державного бюджету України на 2024 передбачено у сумі **3 308 952 716,5** тис. грн (у 2023 р. – **2 580 676 611,6** тис. грн), у тому числі доходи загального фонду Державного бюджету України - у сумі **3 108 221 939,5** тис. грн (у 2023 р. – **2 296 522 623,6** тис. грн) та видатки спеціального фонду Державного бюджету України – у сумі **200 730 777** тис. грн (у 2023 р – **284 153 988** тис. грн).

Зведена таблиця видатків на освіту та науку (МОН, НАН, національні галузеві академії наук, НФД) у 2023-2024 роках (тис. грн)

	Бюджет 2023 року	Проект бюджету на 2024 рік	Додаткові потреби у 2024 році (за рішенням Комітету)
МОН	52481987,1	60680697,9	0
МОН (загальнодержавні видатки)	90320104,2	110191565,1	733 455,8 (додатково потрібний перерозподіл за програмами на суму 250 000,0 та 94 488,9)
НАН	5928573,9	7043676,1	68 000,0
НАМН	5595678,5	7021716,9	0 (додатково потрібний перерозподіл за програмами на суму 80 639,5)
НААН	188129,6	1978754,3	564 235,0
НАПН	287232,7	335097,8	8 318,7
НАПрН	111128,7	131909,6	0
НАМ	38979,7	45439,2	0

Національний фонд досліджень України	504818,1	663385,4	0
---	----------	----------	---

2. Щодо видатків на освіту в Державному бюджеті України на 2024 р.

Згідно зі статтею 78 Закону України «Про освіту» обсяги видатків на освіту мають становити не менше 7% ВВП або **547,736** млрд грн у 2024 році.

У проекті Державного бюджету України на 2024 рік видатки **на освіту** (Державний бюджет з трансфертами, без регіонального замовлення) враховані в обсязі **178 800 млн грн** (збільшено на 22 881 млн грн або 15 % до 2023 року), зокрема на:

виплату заробітної плати педагогічним працівникам закладів освіти враховано освітню субвенцію – **102 887 млн грн**;

облаштування бомбосховищ та безпечних умов для учнів та вчителів – **2 500 млн грн**;

відновлення парку шкільних автобусів, які були передані для потреб Збройних Сил України – **1 000 млн грн**;

продовження реалізації програми з субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» у розмірі **1 500 млн грн**;

відновлення та модернізацію харчоблоків у закладах загальної середньої освіти з метою забезпечення здорового харчування дітей – **1 500 млн грн**;

закупівлю обладнання для створення навчально-практичних центрів сучасної професійно-технічної освіти – **500 млн грн**;

надання державної підтримки у здобутті освіти особам з особливими освітніми потребами – **305 млн грн**;

відновлення зруйнованих/пошкоджених закладів вищої та фахової передвищої освіти за програмою 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти» – **762 млн грн**.

3. Щодо видатків на наукову і науково-технічну діяльність в Державному бюджеті України на 2024 рік

У проекті Державного бюджету України на 2024 рік видатки **на наукову і науково-технічну діяльність** враховані в обсязі **13 507,1 млн грн**, з яких за загальним фондом Державного бюджету – **9 794,1 млн грн**, що на 14 % більше порівняно з 2023 роком.

Враховано збільшення видатків для забезпечення діяльності Національного фонду досліджень України та надання ним грантової підтримки науковим установам незалежно від їх відомчого підпорядкування.

На 2024 рік для забезпечення діяльності Національного фонду досліджень та надання ним грантової підтримки науковим дослідженням у проекті Державного бюджету заплановано видатки в обсязі **663,4 млн грн**.

Для забезпечення вивчення навколишнього середовища Антарктичного регіону, забезпечення належних умов для проведення наукових досліджень на антарктичній станції «Академік Вернадський» у проекті Державного бюджету на 2024 рік враховано кошти у сумі **557,6 млн грн.**

Для підтримки проведення наукових досліджень науковими установами, які мають вагомі наукові і практичні результати широкого національного і міжнародного значення, підтримки пріоритетних для держави напрямів наукових досліджень, а також проектів молодих вчених у проекті Державного бюджету Національній академії наук України враховані видатки у розмірі **514,7 млн грн.**

Для забезпечення подальшого розвитку дослідницької інфраструктури в проекті Державного бюджету на 2024 рік передбачені видатки в обсязі **232,4 млн грн.**

Видатки на підтримку університетської науки за результатами конкурсного відбору враховано у обсязі **1 270,1 млн грн.**

Слід зазначити, що наука завжди відігравала пріоритетне значення в соціально-економічному розвитку країн. Саме науковий потенціал є ключовим фактором зростання конкурентності економіки, посилення обороноздатності та національної безпеки країни.

Як свідчить історичний досвід, війни виграють нові технології і люди, які вміють швидко і якісно ці технології опанувати.

Сьогодні держава має максимально мобілізувати фінансові ресурси на військові потреби, але й необхідно розуміти, що без науки, без якісної підготовки кадрів гарантовано дати ворогові відсіч та досягти перемоги, забезпечити належну повоєнну відбудову країни не можливо. Сподіватися лише на допомогу партнерів за кордоном неможливо, оскільки їхня допомога, як показав досвід особливо військова, має суттєві обмеження як в часі, так і в території застосування. При цьому Україна має обмеження, які може подолати виключно за рахунок власних технологій та власного виробництва озброєння.

Тут повинен бути розумний баланс і забезпечення науки та її розвиток має здійснюватися на паритетних умовах відповідно до вимог часу і поставлених завдань.

У проекті Державного бюджету України на 2024 рік видатки на науку передбачено у обсязі **0,17 % ВВП**, з яких за загальним фондом державного бюджету – **0,12 % ВВП**.

Відповідно до статті 48 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”:

«Обсяг коштів державного бюджету, що спрямовується на наукову і науково-технічну діяльність, щорічно визначається у законі України про Державний бюджет України **окремим рядком як частка валового внутрішнього продукту** (у відсотках).

Держава забезпечує бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі **не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України**. Частина фінансування, що за рішенням Національної ради України з питань розвитку науки і технологій спрямовується на конкурсне фінансування

проектів через Національний фонд досліджень України, щорічно збільшується. Збільшення обсягу грантового фінансування не може відбуватися за рахунок зменшення базового фінансування основної діяльності наукових установ, наукових організацій та наукових досліджень у закладах вищої освіти, рівень якого враховує щорічний індекс інфляції. Видатки на наукову і науково-технічну діяльність за рахунок державного бюджету є захищеними статтями видатків бюджету».

Крім того, стаття 47 цього Закону передбачає, що «Держава застосовує фінансово-кредитні та податкові інструменти для створення економічно сприятливих умов для ефективного провадження наукової і науково-технічної діяльності відповідно до законодавства України, забезпечення до 2025 року збільшення обсягу фінансування науки за рахунок усіх джерел до 3 відсотків валового внутрішнього продукту - показника, визначеного Лісабонською стратегією Європейського Союзу».

Отже, бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності відповідно до Закону у 2024 році мало б становити не менше **1,7 % ВВП**, або **133 021,6** млн грн.

Слід зазначити, що навіть у відносно стабільні так звані «доковідні» роки обсяги фінансування науки в Україні були жалюгідно низькі і забезпечували лише збереження на мінімальному рівні високопрофесійні наукові кадри та наукову структуру, проте і в такому вигляді вітчизняні науковці отримували окремі результати світового рівня.

Фактичні та планові видатки на науку

Роки	2018	2019	2020	2021	2022	2023 (план)	2024 проект
ВВП млрд грн	3558,7	3974,5	4194,1	5459,5	5191,0	6279,3	7824,8
Кошти з Державного бюджету на науку, млн грн	8 520,2	9 314,4	10 067,0	11 935,4	13 808,6	11 797,6	13 507,1
Відсоток до ВВП	0,23	0,23	0,24	0,21	0,26	0,18	0,17

Таке відношення до науки і наукових кадрів - це подальша руйнація наукової сфери держави. Цього допускати неможливо. Наразі потрібні заходи зі стимулювання науковців, що забезпечило б не тільки зупинення їх відтоку за кордон, а й повернення в Україну тих, що уже виїхали через повномасштабну війну. І чим довше не будуть запроваджуватися такі стимули, тим важче буде повернути науковців, які адаптуються і увілюються у міжнародну наукову структуру. Державі виростити нові кадри наразі дуже дорого і довго, а набутий

практичний досвід уже сформованих науковців взагалі неможливо відновити в тому ж форматі.

Вітчизняна наука, яка має становити активний ресурс економічного зростання, спрямовуватися на розвиток високо конкурентних виробництв та створення потенціалу перемоги, знову фінансується за залишковим принципом. Попри всі світові тенденції до зростання фінансування науки, в Україні воно навпаки всупереч законодавству знижується.

Треба терміново виправити цю ситуацію, і почати вже в цьому році з показника на науку в Державному бюджеті на 2024 рік не менше 0,4 % ВВП і протягом декількох років вийти на визначений наразі Законом показник у 1,7 % ВВП та надалі – 3 % ВВП.

Середнє фінансування науки в ЄС становить уже сьогодні близько 2,2 % ВВП.

У проекті Закону України “Про Державний бюджет України на 2024 рік” відсутні також дані щодо обсягів видатків на науку у відсотках до ВВП, як то передбачено статтею 48 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”. Це загальна європейська практика, суспільство має знати і контролювати видатки на науку, а держава відчувати відповідальність за наукоємність ВВП.

З 1 січня 2023 року в дію вступила оновлена стаття 38 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо оплати і стимулювання праці (навчання) вчених, згідно якої «Держава гарантує встановлення ставок (окладів) науковим працівникам державних наукових установ (закладів вищої освіти), виходячи з розрахунку посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні **не нижче одинадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено законом на 1 січня 2020 року**».

Отже, рівень заробітної плати науковців визначений Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” і не врахований у проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». Більш того, задля полегшення його досягнення він законодавчо заморожений на рівні 2020 року і не індексується (це становить 2102 грн x 11 = **23 122** грн). Проте, наразі відсутні урядові плани та нормативні акти, які б показували поетапний вихід на визначений законодавчий рівень цього показника.

На 1 червня 2023 року середньомісячна заробітна плата по НАН України становила 11 089 грн., а молодшого наукового співробітника 11 103 грн. В національних галузевих академіях наук ця сума ще менша.

Щодо університетської науки, то сьогодні вона не має базового фінансування, яке згідно з Законом спрямовується на фінансування фундаментальних досліджень та підготовку наукових кадрів, підтримку наукової інфраструктури та розвиток її матеріально-технічної бази. Як наслідок тільки 20 % науково-педагогічних працівників беруть участь у наукових дослідженнях, що фінансуються Міністерством освіти і науки на конкурсних засадах. Решта (80 %) проводять дослідження за власний рахунок або за кошти зацікавлених осіб.

При цьому, конкурсне фінансування, за таких умов, набуло викривлень, які викликають обурення і стурбованість у науковому середовищі.

Конкурсне фінансування науки та технологій, перш за все, має забезпечувати реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки шляхом виконання відповідних наукових та науково-технічних програм, які спрямовуються на вирішення важливих потреб держави зі створення висококонкурентного, високотехнологічного виробництва та нових перспективних технологій. Це світова практика.

В Україні вже четвертий рік поспіль Уряд так і не подав, як то вимагає Закон, на затвердження Верховної Ради України нові пріоритетні напрями розвитку науки і техніки. І це при тому, що вже другий рік йде повномасштабна війна, а перед цим була пандемія, що скоординувало світові тенденції та пріоритети. А це, перш за все, вирішення тих проблем, які стоять перед нашими військовими та перед державою.

Статтею 5 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» визначено, що «Обсяги коштів, що спрямовуються на реалізацію кожного з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, щорічно визначаються законом про Державний бюджет України.» Ця норма Закону вже понад десять років не виконується. Тому в Україні на сьогодні відсутні державні наукові та науково-технічні програми з чітким спрямуванням на кінцевий результат з розвитку конкурентних виробництв і технологій. Україна ще має науковий потенціал і ще може реалізувати можливості в окремих проривних напрямках. Адже більшість з таких технологій за відомими причинами для України під заборону і ми сьогодні відчуваємо це.

Проектом Державного бюджету на 2024 рік не передбачено, як то визначено Законом, фінансування заходів з визначення основних засад і напрямів державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності, пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та загальнодержавних програм науково-технічного розвитку України, що мало сприяти поширенню конкуренції в науці та залученню вітчизняної науки в конкурентне середовище.

Безпідставно продовжується гальмівна урядова заборона на формування загальнодержавних, державних наукових та науково-технічних програм, штучно стримується розвиток грантового фінансування наукових досліджень і розробок, не виконуються норми Закону щодо рівня заробітної плати вчених.

4. Щодо кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України на 2024 рік від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів (сфера освіти і науки)

У 2024 році державою будуть залучені кредити до спеціального фонду Державного бюджету України на 2024 рік від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, зокрема у сфері освіти і науки:

Кредитор - Міжнародний банк реконструкції та розвитку:

Проект «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» - 1825589,7 тис. грн.

Кредитор – Європейський інвестиційний банк:

Проект «Вища освіта України» - 992772,0 тис. грн.

Проект «програма підтримки професійно-технічної освіти в Україні» - 300000,0 тис. грн.

Кредитор - Північна екологічна фінансова корпорація:

Проект «Вища освіта України» - 214341,3 тис. грн.

Міністерство фінансів України інформує, що з метою підвищення ефективності і результативності бюджетних витрат, у тому числі для покращення якості та способів надання публічних послуг, змін зазнали підходи до планування та розподілу видатків / надання кредитів, механізми використання бюджетних коштів, а також структура видатків (наприклад, структура видатків головного розпорядника у розрізі бюджетних програм або структура видатків бюджетної програми у розрізі напрямів використання бюджетних коштів). Зокрема, за результатами огляду витрат у сфері:

освіти і науки в частині проведення наукових досліджень закладами вищої освіти та науковими установами, що належать до сфери управління МОН, удосконалено механізм планування та розподілу видатків на наукову діяльність з урахуванням пріоритетності наукових досліджень;

освіти і науки в частині державних премій, стипендій та грантів у галузі освіти, науки і техніки, стипендій переможцям міжнародних конкурсів удосконалено механізм відбору претендентів на отримання та продовження виплат державних премій, стипендій та грантів;

освіти і науки в частині виконання зобов'язань України у сфері міжнародного науково-технічного та освітнього співробітництва удосконалено підходи до розподілу видатків з урахуванням пріоритетності міжнародного науково-технічного співробітництва та результатів моніторингу виконання міжнародних науково-дослідних спільних проектів.

5. Міністерство освіти і науки України, Науковий Комітет Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, ГО «Спілка ректорів закладів вищої освіти України» та інші установи надали пропозиції та зауваження з розрахунками потреб до Державного бюджету України на 2024 рік.

Зокрема, **Міністерство освіти і науки України** відзначило таке.

Загальний обсяг видатків за загальним фондом для МОН у проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» становить 148 503 410,8 тис. грн, з них:

державний бюджет (КВК 220) – 38 311 845,7 тис. грн;

загальнодержавні видатки (КВК 221) – 102 886 969,8 тис. грн.

Збільшений обсяг фінансування, передбачений на 2024 рік для МОН, безумовно сприятиме збереженню, розвитку та ефективній роботі закладів і установ освіти, відіграватиме позитивну роль у функціонуванні сфери освіти і

науки, сприятиме формуванню досвідчених громадян країни. Проте, з метою реалізації на належному рівні завдань і функцій, покладених на Міністерство, просить при опрацюванні проекту Закону України «Про Державний бюджету України на 2024 рік» (реєстр. № 10000 від 15.09.2023) також врахувати наступні пропозиції:

I. Збільшити видатки за бюджетною програмою 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти» на **733 455,8** тис. грн (видатки споживання) – з метою забезпечення виплати стипендії в діючих нормах нижньої граничної межі 40 відсоткам студентів денної форми навчання, оскільки проектом Державного бюджету на 2024 рік передбачено виплату академічної стипендії в середньому лише 34,6 відсоткам студентів денної форми навчання, а відповідно до Порядку призначення і виплати стипендій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1050), ліміт стипендіатів встановлюється у діапазоні від 40 до 45 відсотків фактичної кількості студентів денної форми здобуття освіти, які навчаються за державним (регіональним) замовленням на певному факультеті, в навчально-науковому інституті (відділенні), курсі за певною спеціальністю.

II. Врахувати для Міністерства освіти і науки України наступні зміни:

1. Здійснити перерозподіл видатків між бюджетними програмами:

1.1. Зменшити видатки на 193 587,1 тис. грн – за бюджетною програмою 2201260 «Загальнодержавні заходи у сфері освіти» (видатки розвитку).

1.2. Збільшити видатки на 144 665,5 тис. грн – за бюджетною програмою 2201100 «Надання освіти закладами загальної середньої освіти державної форми власності та освітніх послуг державною установою для осіб, які перебувають у закладах охорони здоров'я» (видатки споживання – 142 165,5 тис. грн (оплата праці – 118 578,2 тис. грн, комунальні послуги та енергоносії 429,5 тис. грн), видатки розвитку – 2 500,0 тис. грн), у тому числі:

- 99 245,1 тис. грн - з метою забезпечення освітніми послугами дітей в існуючих освітніх центрах та розвиток мережі освітніх центрів Державної установи «Школа супергероїв», а саме: 95 112,9 тис. грн - оплата праці та нарахування на неї; 3 429,5 тис. грн - оплата комунальних послуг та енергоносіїв; 1 202,7 тис. грн - інші видатки; 2 500,0 тис. грн - придбання обладнання і предметів довгострокового користування;

- 13 360,5 тис. грн – у зв'язку із збільшенням кількості учнів, які перебувають закордоном та потребують навчання в Державному ліцеї «Міжнародна українська школа», необхідно збільшити чисельність працівників, що призведе до збільшення витрат на заробітну плату та нарахування на неї;

- 32 059,9 тис. грн – з метою забезпечення виплати працівникам загальної середньої освіти державної форми власності в повному обсязі надбавок та доплат обов'язкового характеру, а також щорічної грошової винагороди педагогічним працівникам цих закладів.

1.3. Збільшити видатки на 28 921,6 тис. грн – за бюджетною програмою 2201120 «Забезпечення діяльності Національного центру «Мала академія наук України», надання позашкільної освіти державними закладами позашкільної освіти, заходи з позашкільної роботи» (видатки споживання – 28 921,6 тис. грн) – з метою забезпечення проведення у 2024 році всеукраїнських та міжнародних олімпіад у сфері освіти, у тому числі:

- 18 450,4 тис. грн - проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів;

- 9 700,0 тис. грн - проведення міжнародних учнівських олімпіад з навчальних предметів;

- 564,0 тис. грн - проведення фінальних етапів Всеукраїнських інтернет - олімпіад;

- 207,2 тис. грн - проведення відбірково-тренувальних зборів.

1.4. Збільшити видатки на 20 000,0 тис. грн – за бюджетною програмою 2201170 «Здійснення методичного та аналітичного забезпечення діяльності закладів освіти» (видатки споживання – 20 000,0 тис. грн (оплата праці – 16 393,5 тис. грн) – з метою введення у Державній науковій установі «Інститут освітньої аналітики» (далі – ДНУ «ІОА») додаткових 20 штатних одиниць та подвійного коефіцієнта для ІТ-фахівців для виконання широкого кола завдань ІТ-сфери (робота з базами даних, підтримка серверів, веб-порталів, розробка ТЗ, аналіз бізнес-процесів, робота з користувачами тощо). Сьогодні ДНУ «ІОА» з середньою заробітною платою 15 тис. грн не може забезпечити стабільності кадрового потенціалу, зокрема ІТ-фахівців. Відповідне посилення зарплатної спроможності ДНУ «ІОА» сприятиме залученню висококваліфікованих фахівців сфери інформаційних технологій для здійснення супроводу, вдосконалення та забезпечення функціонування державних інформаційних системи (ДІСО/АІКОМ, АС "ІРЦ", ВШО тощо), що надасть змогу вдосконалити розподіл коштів освітньої субвенції на основі покращеного інформаційного забезпечення, збільшити потужність кадрового забезпечення для виконання статутних завдань ДНУ «ІОА» з метою вдосконалення та провадження державної освітньої політики й своєчасного формування оперативної статистичної та аналітичної інформації для управлінців, громадськості, міжнародної спільноти.

2. У зв'язку з технічною помилкою в межах бюджетної програми 2201040 «Наукова і науково-технічна діяльність закладів вищої освіти та наукових установ» зменшити видатки споживання на 94 488,9 тис. грн (КЕКВ 2282) та збільшити видатки розвитку (КЕКВ 2281) на відповідну суму.

Додаткова потреба *Національної академії наук України* за бюджетною програмою КПКВК 6541030 «Наукова і науково-технічна діяльність наукових установ Національної академії наук України» складає 68,0 млн грн.

З метою виконання робіт за Цільовою програмою оборонних досліджень в Державному бюджеті на 2024 рік НАН України просить додатково передбачити 20,0 млн грн для виконання оборонних науково-дослідних робіт і розробок, вкрай актуальних під час воєнного стану, зокрема для підвищення

міцності та зносостійкості вузлів і агрегатів військової та спеціальної техніки; розроблення методу і макета засобу захисту повітряного простору над об'єктами критичної інфраструктури від ракетних обстрілів; розроблення конструкції, технології та документації виготовлення корпусованих шести- та дванадцятиелементних фоточутливих модулів на основі InSb для головок самонаведення ракетної техніки; розроблення та створення ширококутового багатоканального волоконно-оптичного обертового з'єднувача для безконтактної передачі великих масивів цифрової інформації в новітніх РЛС; розроблення технології наплавлення ведучого паска на корпуси артилерійських снарядів середнього та великого калібрів; розроблення технологій отримання зварних з'єднань з покращеними службовими властивостями та продовження ресурсу для особливо відповідальних деталей сучасних газотурбінних двигунів з жароміцних нікелевих сплавів; генерування електромагнітного випромінювання за допомогою віркатору на основі малогабаритного прискорювача електронів прямої дії з індуктивним накопичувачем енергії і плазмовим комутатором струму.

Розпочато роботу зі створення та виготовлення пілотної партії поглинальних стрижнів системи управління та захисту (ПС СУЗ) реакторів ВВЕР-1000 (наразі ці елементи виробляють тільки в країні-агресорі), вкрай необхідних для безпечної роботи енергоблоків атомних електростанцій, що є важливим складником енергетичної безпеки. На сьогодні Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» є єдиною установою, що може налагодити випуск пілотних партій виробів й забезпечити матеріалознавчий супровід проєкту. Це потребує у 2024 році додаткового фінансування обсягом 10,0 млн грн. Реалізація цього проєкту дасть змогу Україні виробляти ПС СУЗ не тільки для АЕС України, але й для інших держав, що експлуатують реактори ВВЕР-1000.

Започатковано також роботи зі створення на базі Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України матеріалознавчого Центру з оцінювання відповідності та взаємозамінності матеріалів критичного імпорту, вкрай необхідного для впровадження та використання оборонними підприємствами розроблених українських новітніх матеріалів з покращеними характеристиками та заміщення матеріалів, постачання яких в Україну повністю або частково зупинено. Вартість витрат, необхідних для забезпечення ефективного функціонування Центру у 2024 році, що включають витрати на мінімальне доукомплектування сучасними видами приладів, дослідного та технологічного обладнання, заходи з інженерно-технічного забезпечення монтажу обладнання, витрати на сертифікацію окремих одиниць обладнання і лабораторій та на акредитацію Центру в Національному агентстві з акредитації України, становить 10,0 млн грн.

Не менш важливим є забезпечення правотворчої діяльності Національної академії наук України та її установ правничого профілю. Для виконання завдань, покладених на Національну академію наук України згідно із Законом України від

24.08.2024 № 3354-IX «Про правотворчу діяльність» у 2024 році, необхідно додатково передбачити 15,0 млн грн.

Крім того, дуже важливо передбачити додаткові кошти на проведення аварійних та поточних ремонтів будівель та споруд установ НАН України, насамперед тих, що зазнали пошкоджень внаслідок російської збройної агресії. Мінімальний обсяг додаткових коштів, які необхідно спрямувати на зазначені цілі у 2024 році, становить 13,0 млн грн, у тому числі 3,0 млн грн для усунення пошкоджень в Інституті ядерних досліджень НАН України, що були спричинені вибухом ворожої ракети 14 січня поточного року.

Додаткова потреба *Національної академії педагогічних наук України* у видатках загального фонду бюджету становить 57648,4 тис. грн, але враховуючи обмеженість видатків загального фонду Державного бюджету в умовах воєнного стану, НАПН України звертається з проханням додатково передбачити у проекті Державного бюджету на 2024 р. кошти на підвищення соціальних стандартів з квітня по червень 2024 р. у сумі 7378,7 тис. грн. і видатки на виплату довічної плати за звання дійсним членам (академікам) і членам-кореспондентам – 940,0 тис. грн, усього – 8318,7 тис. грн., у т.ч. за:

КПКВК: КПКВК 6551020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії педагогічних наук України» – 1496,3 тис. грн (КЕКВ 2110 – «Оплата праці» 456,0 тис. грн; КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці» – 100,3 тис. грн; КЕКВ 2710 «Виплата пенсій і допомоги» – 940,0 тис. грн) (видатки споживання);

КПКВК 6551030 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері освіти, педагогіки і психології» – 6123,7 тис. грн (КЕКВ 2281 «Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм» – 6123,7 тис. грн) (видатки розвитку);

КПКВК 6551060 «Підготовка кадрів та підвищення кваліфікації керівних кадрів і спеціалістів у сфері освіти закладами вищої освіти» – 698,7 тис. грн (КЕКВ 2110 «Оплата праці» – 572,7 тис. грн, КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці» – 126,0 тис. грн (видатки споживання).

Додаткова потреба *Національної академії аграрних наук України* на 2024 рік складає 615 921,2 тис. грн. Передбачені Національній академії аграрних наук України обсяги видатків на 2024 рік у сумі 710 719,5 тис. грн. за загальним фондом Державного бюджету є суттєво недостатніми і лише на 53,6% забезпечують потребу, яка складає 1 326 640,7 тис. грн, визначену НААН на основі розрахунків за кожним напрямом видатків, належним економічним обґрунтуванням на 2024 рік та поданого Міністерству фінансів України бюджетних запитів до проекту Державного бюджету України на 2024 рік.

Після введенням в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення державної власності» від 27 липня 2023 року № 3272-IX площа земельних ділянок наукових установ НААН зменшиться до 6200 га, в тому числі ріллі – до 4051 га.

В користуванні наукових установ НААН станом на 01 липня 2023 року було 55984,1 га земельних ділянок, в тому числі 36580,4 га ріллі. За таких умов наукові установи не отримують до спеціального фонду 418 673,3 тис. грн. Тому для нормальної діяльності наукових установ НААН загальний фонд державного бюджету повинен бути збільшеним, інакше відбудеться руйнація інститутів академії.

Національна академія медичних наук України потребує в межах обсягу видатків, передбачених Академією, збільшення видатків розвитку за бюджетною програмою 6561040 на 75 421,7 тис. грн та збільшення видатків споживання за бюджетною програмою 6561090 на 5 217,8 тис. грн, у т.ч. на оплату праці - на 4 276,9 тис. грн за рахунок зменшення видатків споживання за бюджетною програмою 6561160 на 80 639,5 тис. грн.

Національна академія правових наук України та Національна академія мистецтв України потребують збільшення фінансування на забезпечення належної оплати праці науковців та розвиток наукової інфраструктури, проте, зважаючи на воєнний стан в країні, не наполягають на додатковому фінансуванні на 2024 рік.

Українська асоціація районних та обласних рад вважає, що основною проблемою місцевих бюджетів у 2024 році може стати суттєве зменшення їх фінансового ресурсу у зв'язку із запропонованим Мінфіном України зарахуванням податку на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу у повному обсязі до Державного бюджету. Це призведе до серйозного розбалансування місцевих бюджетів, зокрема регіонального рівня і висловлюють занепокоєння стосовно очікуваних втрат.

Українська асоціація районних та обласних рад пропонує розглянути можливість залишити у 2024 році зарахування до бюджетів територіальних громад податку на доходи фізичних осіб (без урахування податку на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового та начальницького складу) в розмірі 64%, а також збільшити зарахування вказаного податку до обласного бюджету з 15% до 18%. Це дозволить у повному обсязі забезпечити потребу в коштах на виплату заробітної плати (у т.ч. освітян), оплату комунальних послуг, енергоносіїв та інші захищені статті видатків.

Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні, зокрема, звертає увагу, що аналіз проекту Державного бюджету на 2024 рік свідчить про те, що в основу розрахунків його соціально-економічних показників Урядом закладено занижені темпи зростання основних державних соціальних стандартів та

гарантій. Зокрема, розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб з 1 січня 2024 року становитиме лише 3028 грн, що вже сьогодні в 2,8 рази менше за фактичний його розмір, розрахований Мінсоцполітики у цінах червня 2023 року (8 442 грн), а на початок 2024 року це співвідношення ще збільшиться. Мінімальну заробітну плату планується встановити з 1 січня у розмірі 7 100 грн, з 1 квітня - 8 000 грн, що, також, відстає від фактичного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

ГО «Спілка ректорів закладів вищої освіти України» звертає увагу на необхідність:

- збільшення обсягу видатків загального фонду Державного бюджету, передбачених Міністерству освіти і науки України для фінансування підготовки кадрів закладами вищої освіти, щонайменше на 0,9 млрд грн для покриття потреби у передбачених Державним бюджетом підвищенні заробітної плати з 1 січня 2024 року на 10,4 % та з 1 липня 2024 року – на 12,6 %;

- збільшення з 500 млн грн. до 1,8 млрд грн фонду розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти і спрямування його на будівництво, відновлення та реконструкцію навчальних корпусів та гуртожитків, у тому числі облаштування укриттів та проведення заходів з пожежної безпеки;

- врахування потреби у поточних, у тому числі, комунальних, видатках закладів вищої освіти у зв'язку із суттєвим зростанням тарифів на газ, електроенергію та холодну воду (у 2023 році фінансування споживання енергоносіїв було забезпечено лише на 25-30 відсотків).

- підтримки положень статті 38 проекту Закону України про Державний бюджет України на 2024 рік щодо індексації грошових доходів, відновлення дії якої передбачається з 01.01.2024 року.

Науковий комітет Національної ради з питань розвитку науки і технологій зазначив, що відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для організаційного, матеріально-технічного, інформаційного та іншого забезпечення діяльності Національної ради з питань розвитку науки і технологій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 290, головним розпорядником бюджетних коштів є Господарсько-фінансовий департамент Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Як робочий колегіальний орган Національної ради з питань розвитку науки і технологій Науковий комітет завчасно надає Господарсько-фінансовому департаменту Секретаріату Кабінету Міністрів України пропозиції до проекту Бюджетного запиту, розрахунки видатків держбюджету на відповідний рік із загального фонду КПКВК 0411200 «Організаційне, матеріально-технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності Національної ради з питань розвитку науки і технологій». Пропозиції на 2023 та 2024 роки, подані Науковим комітетом, стосувались виключно орендованих для Наукового комітету та секретаріату Національної ради 2-х кабінетів, а саме: відшкодування

орендодавцю експлуатаційних витрат, пов'язаних з їх утриманням, і оплати комунальних послуг та енергоносіїв.

31 березня 2022 року у зв'язку з уведенням воєнного стану Господарсько-фінансовим департаментом Секретаріату Кабінету Міністрів України експлуатаційні витрати за договором були оплачені лише за січень 2022 року. У 2023 році кошти, що були виділені на експлуатаційні та комунальні послуги, не покривають реальних затрат. Перед підготовкою проекту Бюджетного запиту на 2024 рік Науковий комітет тричі звертався до ГФД СКМУ з детальними розрахунками, підготовленими орендодавцем ДП «Спецагро», стосовно експлуатаційних та комунальних витрат, які так і не були враховані у проекті Закону про Державний бюджет України на 2024 рік.

У зв'язку з наведеним Науковий комітет Національної ради з питань розвитку науки і технологій просить збільшити виділення коштів за КПКВК 0411200 «Організаційне, матеріально-технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності Національної ради з питань розвитку науки і технологій» з **93,1 тис. грн**, як це визначено у проекті Закону про Державний бюджет України на 2024 рік, до **155,67 тис. грн** та не допустити через неналежне виконання зобов'язань розірвання договору оренди приміщень, виділених Науковому комітету.

Враховуючи надані Міністерством освіти і науки України, Міністерством фінансів України, Національною академією наук України і національними галузевими академіями наук та іншими структурами пропозиції з розрахунками потреб до Державного бюджету України на 2024 рік, а також за результатами обговорення цього питання на засіданні **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Інформацію щодо планового фінансового забезпечення сфери освіти і науки у 2024 році взяти до відома, визначивши невідповідність їх бюджетного фінансування законодавчим нормам.

2. Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, Комітету Верховної Ради України з питань бюджету під час доопрацювання проекту Закону України «Про Державний бюджет на 2024 рік» (реєстр. № 10000 від 15.09.2023) врахувати наступні критично необхідні пропозиції щодо реалізації освітньої, наукової та інноваційної політики:

2.1. Міністерству освіти і науки України:

2.1.1. Збільшити видатки за бюджетною програмою 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти» на **733 455,8 тис. грн** (видатки споживання).

2.1.2. Здійснити перерозподіл видатків між бюджетними програмами таким чином:

- **зменшити видатки на 250 000,0 тис. грн** – за бюджетною програмою 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти» (видатки розвитку);

- **збільшити видатки на 144 665,5 тис. грн** – за бюджетною програмою 2201100 «Надання освіти закладами загальної середньої освіти державної

форми власності та освітніх послуг державною установою для осіб, які перебувають у закладах охорони здоров'я» (видатки споживання – 142 165,5 тис. грн (оплата праці – 118 578,2 тис. грн, комунальні послуги та енергоносії 429,5 тис. грн), видатки розвитку – 2 500,0 тис. грн);

- **збільшити видатки на 28 921,6 тис. грн** – за бюджетною програмою 2201120 «Забезпечення діяльності Національного центру «Мала академія наук України», надання позашкільної освіти державними закладами позашкільної освіти, заходи з позашкільної роботи, проведення всеукраїнських та міжнародних олімпіад у сфері освіти» (видатки споживання – 28 921,6 тис. грн);

- **збільшити видатки на 20 000,0 тис. грн** – за бюджетною програмою 2201170 «Здійснення методичного та аналітичного забезпечення діяльності закладів освіти» (видатки споживання – 20 000,0 тис. грн, з них, оплата праці – 16 393,5 тис. грн);

- **збільшити видатки на 56 412,9 тис. грн** – за бюджетною програмою 2201260 «Загальнодержавні заходи у сфері освіти» (видатки розвитку).

2.1.3 У межах бюджетної програми 2201040 «Наукова і науково-технічна діяльність закладів вищої освіти та наукових установ» **зменшити видатки споживання на 94 488,9 тис. грн** (КЕКВ 2282) та **збільшити видатки розвитку** (КЕКВ 2281) на відповідну суму.

2.2. Національній академії наук України:

збільшити видатки на 68 000,0 тис. грн – за бюджетною програмою 6541030 «Наукова і науково-технічна діяльність наукових установ Національної академії наук України» (видатки розвитку).

2.3. Національній академії педагогічних наук України:

збільшити видатки на 8 318,7 тис. грн, зокрема:

- **на 1 496,3 тис. грн** – за бюджетною програмою 6551020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії педагогічних наук України» (видатки споживання) (КЕКВ 2110 – «Оплата праці» 456,0 тис. грн; КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці» – 100,3 тис. грн; КЕКВ 2710 «Виплата пенсій і допомоги» – 940,0 тис. грн);

- **на 6 123,7 тис. грн** – за бюджетною програмою 6551030 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері освіти, педагогіки і психології» (видатки розвитку) (КЕКВ 2281 «Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм»);

- **на 698,7 тис. грн** – за бюджетною програмою 6551060 «Підготовка кадрів та підвищення кваліфікації керівних кадрів і спеціалістів у сфері освіти закладами вищої освіти» (видатки споживання) (КЕКВ 2110 «Оплата праці» – 572,7 тис. грн, КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці» – 126,0 тис. грн).

2.4. Національній академії аграрних наук України:

врахувати додаткову потребу на 2024 рік у сумі **564 235,2 тис. грн**, зокрема за бюджетними програмами:

- **КПКВК 6591020** «Наукова і організаційна діяльність президії

Національної академії аграрних наук України» - **13 825,9 тис. грн** (видатки споживання) (у т.ч. 6 408,0 тис. грн компенсаційні виплати невикористаних відпусток працівників апарату Президії НААН);

- **КПКВК 6591060** «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері агропромислового комплексу» - **550 409,1 тис. грн** (видатки розвитку).

2.5. Національній академії медичних наук України:

здійснити перерозподіл видатків між бюджетними програмами таким чином: збільшити видатки розвитку за бюджетною програмою **6561040** на **75 421,7 тис. грн** та збільшити видатки споживання за бюджетною програмою **6561090** на **5 217,8 тис. грн**, у т.ч. на оплату праці - на **4 276,9 тис. грн** за рахунок зменшення видатків споживання за бюджетною програмою **6561160** на **80 639,5 тис. грн**.

2.6. Господарсько-фінансовому департаменту Секретаріату Кабінету Міністрів України:

збільшити виділення коштів за **КПКВК 0411200** «Організаційне, матеріально-технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності Національної ради з питань розвитку науки і технологій» на **62,57 тис. грн** (видатки споживання).

2.7. Доповнити проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» новою статтею 40 у такій редакції:

«Стаття 40. Установити, що для розподілу коштів за бюджетними програмами 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти» та 2211210 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти» Міністерство освіти і науки України утворює комісію, до складу якої включаються представники Міністерства освіти і науки України, члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (не менше 33 відсотків складу комісії) та Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (не менше 33 відсотків складу комісії)».

3. Рекомендувати Кабінету Міністрів України протягом місяця розробити поетапний план наближення видатків на освіту та науку до рівня, визначених законом, у т.ч заробітних плат педагогам та науковцям, та прийняти відповідні рішення.

4. Надіслати цей Висновок до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та Міністерства освіти і науки України.

5. Контроль за виконанням цього Висновку покласти на Голову Комітету С. Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК